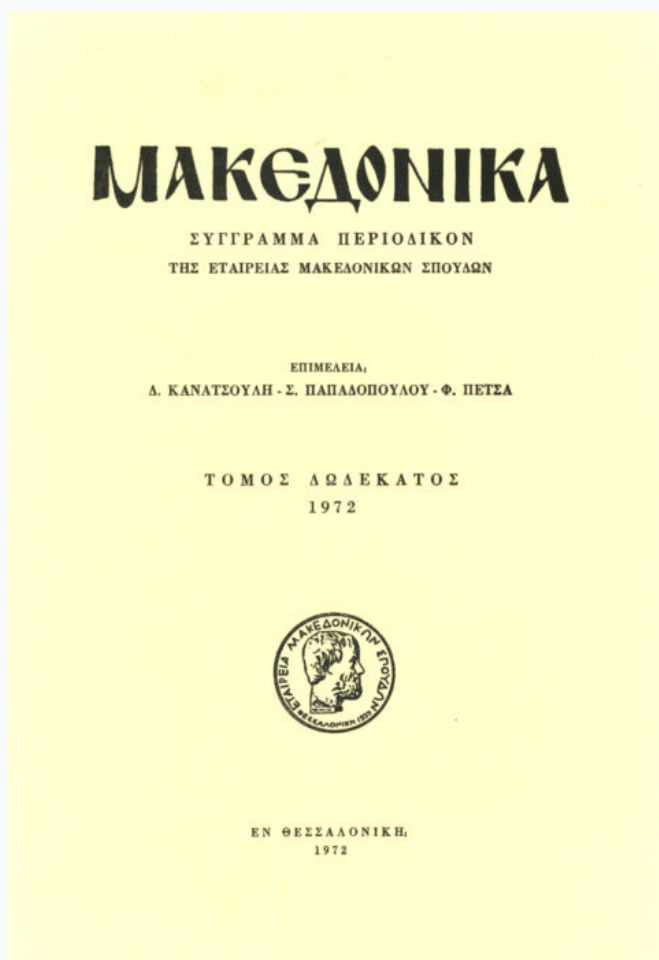

Μακεδονικά

Τόμ. 12 (1972)

Αφιερούται εις την μνήμην Γεωργίου Θεμελή, Χαραλάμπους Λέκα

John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks

Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου

doi: [10.12681/makedonika.1029](https://doi.org/10.12681/makedonika.1029)

Copyright © 2015, Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Νικολαΐδου Ε. Ι. (1972). John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks. *Μακεδονικά*, 12, 531–532. <https://doi.org/10.12681/makedonika.1029>

John Vasdravellis, Piracy on the Macedonian coast during the rule of the Turks, *Θεσσαλονίκη* 1970. Έκδοση 'Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Βιβλιοθήκη, αρ. 30, Θεσσαλονίκη 1970, 8ον, σελ. 53, εικόνες 3.

Η μελέτη αυτή του κ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, μεταφρασμένη τώρα στα αγγλικά από τον καθηγητή T. F. Carney του University College of Rhodesia and Nyasaland, έχει πρωτοδημοσιευθεί στον 5ο τόμο των «Μακεδονικών» το 1963, όπως αναφέρει και στον πρόλογό του ο συγγραφέας. Χωρίζεται σε επτά ενότητες και κλείνει μ' ένα συμπλήρωμα, στο οποίο περιλαμβάνονται πληροφορίες για το θέμα, οι οποίες επισημάνθηκαν μετά την ολοκλήρωση της μελέτης.

Η πρώτη ενότητα, που έχει θέση πρόλογου, αναφέρεται στις προθέσεις του συγγραφέα και στις πηγές στις οποίες κυρίως στηρίχτηκε. Στην δεύτερη ενότητα παρατίθενται οι πληροφορίες που υπάρχουν για τις πειρατικές επιδρομές στα παράλια της Μακεδονίας από την εποχή της κατακτησεως της Βαλκανικής από τους Τούρκους ως το πρώτο τέταρτο του ΙΣΤ' αιώνα, επιδρομές που κατά κύριο λόγο ενήργησαν οι Βενετοί πλοίαρχοι, είτε ως έντολοδοχοί των θελήσεων της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, είτε ως μέτοχοι στην έκστρατεία των Σταυροφορών, καθώς και Κορσικανοί, Ίππότες της Ρόδου και ναύαρχοι Τούρκοι, κατόπιν εντολής του σουλτάνου οι τελευταίοι.

Στην συνέχεια (γ' ενότητα) ερευνάται η χρονική περίοδος από τις αρχές του ΙΣΤ' αιώνα ως τα μέσα του ΙΗ'. Κατά το διάστημα αυτό σημειώνεται συρροή πειρατικών επιδρομών πλοίων κάθε εθνικότητας, που κάτω από το πρόσχημα της άμυνας ή της επιθέσεως λεηλατούσαν τις ακτές και τα νησιά της Μακεδονίας, εξανδραποδίζαν τους κατοίκους και κατέστροφαν τους οικισμούς. Ο συγγραφέας αναφέρει επιδρομές πειρατών Βενετών, Φλωρεντινών, του Πάπα, Ίσπανών, Γάλλων, Άλβανών του Δουλιτίνου, Τούρκων, Άλγερινών και άγνωστων, επισημαίνει δε δύο περιπτώσεις, που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους κατοπινούς ναυτικούς αγώνες των Έλλήνων κατά των Τούρκων. Η πρώτη έχει σχέση με την υπηρεσία Έλλήνων από την Μάνη, το Τσιρίγο (Κύθηρα) και τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου ως πληρωμάτων στα πειρατικά των Ευρωπαίων και η δεύτερη με την εμφάνιση, το 1740, και την δράση του πρώτου Έλληνα κουρσάρου από την Ζάκυνθο.

Η περίοδος που εξετάζεται κατόπιν (δ' ενότητα) καλύπτει το διάστημα από το 1755-1774 (Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή) και έχει ιδιαίτερη σημασία για την νεοελληνική ιστορία, γιατί τώρα κάνουν την εμφάνισή τους Έλληνες κουρσάροι, με δικά τους πειρατικά και σε συνεργασία, έπίσημη ή ανεπίσημη με τους Άγγλους κατά κύριο λόγο και με τους Ρώσους κατόπιν. Τις προϋποθέσεις για την οργάνωση και δράση της ελληνικής πειρατείας τις δημιούργησαν, κατά τον συγγραφέα, οι πόλεμοι Άγγλιας, Γαλλίας και Ρωσίας-Τουρκίας, τα αίτια δε έχουν άφθετηρία τα δεινά που ύφισται ο Έλληνισμός από την τουρκική κατάκτηση. Ο συγγραφέας παραθέτει πολλές περιπτώσεις πειρατικής δράσεως Έλλήνων στον παραλιακό χώρο της Μακεδονίας, κυρίως Κρητικών, Ύδραιων, Σπετσιωτών και Ψαριανών, καθώς και Μακεδόνων πειρατών.

Έντονη πειρατική δράση από Έλληνες πειρατές κατά των Τούρκων σημειώνεται κατά την προεπαναστατική περίοδο, όπως εκτίθεται στην πέμπτη ενότητα. Τα προνόμια που ύποχρεώθηκαν να δώσουν οι Τούρκοι στίς χριστιανικές εθνότητες με την συνθήκη του 1774, δημιούργησαν ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την άνθηση του ελληνικού εμπορικού ναυτικού, που εξοπλισμένο τώρα με πυροβόλα όπλα άσκει και έπικερδη πειρατεία. Τα αυστηρά μέτρα που έλαβε ο σουλτάνος εναντίον των πειρατών δεν έμποδισαν τους τελευταίους, ύστερα από μιά κάμψη της δραστηριότητάς τους, να συνεχίσουν τις επιδρομές τους στα Μακεδονικά παράλια με την βοήθεια των Ρώσων ή των Άγγλων, ανάλογα με την κατάσταση.

Στὴν ἑκτὴ ἐνότητα ἀναπτύσσεται ἡ δράση μερικῶν Μακεδόνων καὶ Θεσσαλῶν πειρατῶν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ μετὰ τὴν καταστολὴ τῆς στὴν Μακεδονία καὶ στὴν συνέχεια ἡ ληστρική μορφή ποῦ πῆρε ἡ πειρατεία, μετὰ τὴν ἰδρύση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, σὲ βάρος καὶ τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν, πράγμα ποῦ ὑποχρεῶσε τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ λάβῃ μέτρα ἐναντίον τῆς σὲ συνεργασία μάλιστα μὲ τὴν Τουρκία, καὶ τὴν ἐξουδετέρωσι (ἐπιχειρήσεις ναυάρχου Μισοῦλη, Μπουφὴ καὶ Κριεζή, Κανάρη). Τὰ τελευταῖα κρούσματα πειρατείας στὴν Μακεδονία ἀναφέρονται στὸ 1854 κατὰ τὴν γνωστὴ ἐπανάστασι τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου.

Στὴν τελευταία ἐνότητα ὁ συγγραφέας συνοψίζει τὰ συμπεράσματα τῆς μελέτης τοῦ ποῦ ἀναφέρονται σὲ 4 κυρίως σημεία: 1) Στὸ εἶδος τῆς πειρατείας κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας ποῦ ἀσκεῖται ἀπὸ στόλους Δυτικῶν Κρατῶν καὶ κυρίως τῆς Βενετίας καὶ ἔχει τὴν μικτὴ μορφή στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ καθαρῆς πειρατείας. 2) Στὴν ἐμφάνισι, ἄσκησι καὶ δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν ποῦ δροῦσαν εἴτε ἀνεξάρτητα, εἴτε ὡς πληρώματα ξένων πειρατικῶν πλοίων. 3) Στὴν ἀνυπαρξία Μακεδόνων ποῦ νὰ ἀσκοῦν συστηματικὰ τὴν πειρατεία καὶ γενικὰ στὴν ἔλλειψι ἐνδιαφέροντος τῶν γιὰ τὸ ἐμπόριο, τὶς θαλάσσιες μεταφορὰς καὶ γενικὰ τὸ ναυτικό. 4) Στὰ μέτρα ποῦ ἔλαβε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 γιὰ τὴν καταστολὴ τῆς ἐκστρατείας ὡς τὴν ἐξάλειψί τῆς.

Ὁ κ. Ι. Βασδραβέλλης ἀξιοποίησε κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο τὰ «Ἱστορικά Ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας», ποῦ ὁ ἴδιος ἔχει δημοσιεύσει, τὰ σχετικὰ ἐγγραφα ἀπὸ τὰ Βενετικὰ Ἀρχεῖα ποῦ ἔφερε σὲ φῶς ὁ γνωστὸς ἱστοριοδίφης Κ. Δ. Μέρτζιος, καθὼς καὶ τὰ στοιχεῖα ποῦ ἀντλήσε ἀπὸ τὴν ἀναφερόμενη βιβλιογραφία. Τὸ περιεχόμενο τῆς μελέτης καλύπτει τὶς προθέσεις του, ποῦ ἀποβλέπουσι στὴν ἐξερεύνησι τοῦ ἱστορικοῦ χώρου τῆς Μακεδονίας ἀπὸ κάθε πλευρά. Τὸ ἐνδιαφέρον, ἐξ ἄλλου, τῆς μελέτης τοῦ πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ποῦ αἰσθάνηκαν ξένοι ἐπιστήμονες γιὰ τὴν μετὰφρασί τῆς, ὅπως αὐτὴ τοῦ κ. Carney, ποῦ θὰ χρησιμοποιηθῇ γιὰ τὴν μελέτῃ τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας ἀπὸ τοὺς φοιτητὰς του.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

Ἀποστολὸν Μ. Τζαφεροπούλου, Οἱ Καρατσαῖοι - Α' Ὁ Γέρο-Καρατάσος. Ἐκδοσι τῆς Νομαρχίας Ἡμαθίας, Βέροια 1971, σελ. 196, εἰκόνες 12, χάρτες 3.

Στὸ βιβλίον τοῦ κ. Τζαφεροπούλου, ποῦ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον μέρος μιᾶς γενικότερης μελέτης γύρω ἀπὸ τὴν προσφορὰ στὴν ἐθνεγερσία τῆς οἰκογένειας τῶν Καρατσαῖων, περιγράφεται ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράσι τοῦ γενάρχου Γέρο-Καρατάσου τόσο κατὰ τὴν προεπαναστατικὴ (1764-1822) ὅσο καὶ κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 στὴν Μακεδονία καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Στὴν ἴδια μελέτῃ περιλαμβάνονται καὶ πολλὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν δράσι τοῦ γιου τοῦ Καρατάσου Τσάμη ὡς τὸ 1830. Τὸ ἔργον — σύμφωνα μὲ τὴν δὴλωση τοῦ συγγραφέα — θὰ ὁλοκληρωθῇ μὲ τὴν ἐκδοσι τοῦ Β' τόμου.

Στὴν μελέτῃ προτάσσεται: πρόλογος τοῦ Νομάρχῃ Ἡμαθίας, ποῦ ἐξηγεῖ τοὺς λόγους τῆς ἀναλήψεως πρωτοβουλίας γιὰ τὴν ἐκδοσι τοῦ ἔργου, πρόλογος τοῦ συγγραφέα, στὸν ὁποῖον ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς προβολῆς τῆς ἀγωνιστικῆς μορφῆς τοῦ Γέρο-Καρατάσου — μιὰ ποῦ σ' αὐτὴ, κατὰ κύριον λόγον, συναιρεῖται ἡ ἀγωνιστικὴ ἐκφρασι τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας — μορφῆς ποῦ ἔμεινε ξεχασμένη, παραγκωνισμένη καὶ ἀδικημένη ἀκόμα ἀπὸ πολλοὺς ἱστορικοὺς, καὶ τέλος εἰσαγωγή τοῦ συγγραφέα, ποῦ ἀναφέρεται στὶς δυσκολίες ποῦ ἀντιμέτωπος κατὰ τὴν συγγραφὴ τῆς μελέτης του, στὸν τρόπο διατάξεως τῆς ὕλης καὶ στὶς προθέσεις του.